

ТРАДИЦІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ У ТВОРЧОСТІ НАТАЛЕНИ КОРОЛЕВОЇ

У статті розглядаються деякі особливості поетики Наталени Королевої в руслі літературних традицій Лесі Українки.

Важко переоцінити значення спадщини Лесі Українки для подальшого розвитку літератури. Традиції письменниці творчо сприйняла й продовжила самобутня белетристка Наталена Королева.

Кармен-Альфонса-Фернанда-Естрелья-Наталена де Кастро Лачерда і Медінаселі де Кордова і Фігероа Дунін-Борковська (саме таке ім'я майбутня літераторка отримала від своїх шляхетних батьків) прожила довге не легке життя. Біографія письменниці, незвичайна, драматична, часто бурхлива, могла б стати за основу пригодницької повісті (Р.Федорів навіть вважає, що в життєписі Н.Королевої забагато "білих плям", які слід ретельно дослідити) [1]. Згадаймо хоча б про те, що рід її матері, за сімейною легендою, походить від самого Понтія Пилата [2:8]; по батьківській же лінії белетристка є нащадком київських князів і може вважатись єдиною й останньою Ярославною [3:10].

Як і Леся Українка, Наталена Королева відзначалася потягом до знань (вона отримала диплом лікаря, археолога й художника), володіла багатьма мовами (іспанською, польською, італійською, арабською, французькою, перською, латиною), нарешті, була різнобічно творчо обдарована (крім літературного таланту, мала хист до малювання й співів).

Незаперечним фактом є інтерес Лесі Українки до світової історії. Проте поетка цікавилась "переказами давнини старої" не з позиції кабінетного вченого - вона шукала в минулому різних народів відповіді на важливі питання сьогодення. М.Зеров слушно зауважив, що її вавилоняни й єгиптяни мають сучасну психологію, а її американські пуці, середньовічна Іспанія, Рим і Єгипет - то тільки більш-менш прозорі псевдоніми її рідного краю [4:392].

Наталена Королева - професійний археолог: вона писала наукові статті й брала участь у розкопках. Дві незрозумілі половини її творчого "я" - митець і науковець - знайшли гармонійне втілення на сторінках повістей "Сон тині", "1313", "Предок", "З казок життя (Роксолана)". Письменниця серйозно й відповідально ставилась до праці історичного белетриста, завжди ґрунтовно вивчала епоху, її реалії. Н.Королева підкреслювала: "...щоби писати про щось, треба студіювати, знати докладно оточення, психіку і т.д. Інакше - "нагодуєш капучинів картоплею" у XII столітті, коли в Європі не було ще ані картоплі, ані капучинів" [5:9].

Однак стверджувати, що літераторка цікавилась історією виключно заради неї самої, було б неправильно. У своїх повістях Наталена Королева не обминає проблем, важливих для людства: відповідальність вченого за наслідки наукового відкриття ("1313"), емансипація жінки ("З казок життя (Роксолана)") тощо.

Не випадковим, на нашу думку, було звертання обох письменниць і до літературної легенди. Так Леся Українка створила однойменний цикл, до складу якого увійшли поезії "Ра - Менеїс", "Жертва", "Легенди", "Саул", "Трагедія". У "програмному" творі авторка змалювала картину вічної несправедливості людського буття. Однак "проти цих легенд червоних білий світ блідним здається" [6:211]. Д. Донцов зазначив, що в тих страшних часах поетку захоплювали великі пристрасті, що виправдовувало і жорстокість, і несправедливість. Буденне життя видається тоді блідим і мертвим, без лиха, але й без руху, без боротьби, без того, що є найвеличніше в житті: без морального героїзму [7:60].

Легенди Лесі Українки відзначаються напруженим сюжетом, часто із трагічним фіналом. У своїх творах вона торкається проблем, важливих для всієї творчості: митець і його творіння ("Сфінкс"), народ і влада ("Ра - Менеїс"), буденне й вічне ("Жертва"), поет і його покликання ("Саул"). Виразне інтелектуальне, філософське начало є характерною ознакою циклу.

Цілеспрямований інтерес до жанру літературної легенди проявляла і Наталена Королева. Її перу належать дві збірки - "Подорожній" [8] і "Легенди старокиївські" [9]. Останній цикл, що складається із 25 оригінальних творів, відрізняється естетичною довершеністю, тематичною своєрідністю й жанровим новаторством. На жаль, збірка дійшла до українських читачів із значним запізненням (перша публікація відбулася під час другої світової війни). "Легенди старокиївські" - непересічне явище в історії української літератури XX сторіччя. На думку О.Мишанича, письменниця розкувала жанр літературної легенди, вдало поєднавши язичницький, античний, скіфський і староруський світи з біблійним, християнським [10:634].

Показово, що і Леся Українка, і Наталена Королева на ролі головних героїнь часто обирали сильних, непересічних жінок.

Пам'ятну галерею відданих і пристрасних характерів створила авторка "Блакитної троянди": Міріам ("Оджерима"), Кассандра ("Кассандра"), Тірца ("На руїнах"), Долорес ("Камінний господар"), Мавка ("Лісова пісня"). Та й життя самої Л.П.Косач-Квітки є взірцем незламної волі, виняткової мужності.

Небуденні жіночі постаті приваблювали і Н.Королеву. Серед головних героїнь її творів годі шукати звичайну жінку, матір та господиню: це пов'язано із життєвими обставинами письменниці. Вона зокрема згадувала: "Училася я то в Іспанії, то у Франції, то в Римі. Тому знаю багато речей, яких жінки звичайно не знають (за освітою я археолог). Але не вмію шити, вишивати, в'язати. Варити навчилася, як вийшла заміж за Василя Королева в Чехах" [11:13]. Літераторку приваблювали сильні натури, тому що такою була вона сама. Ноель ("Без

коріння”), Естрелья (“Шляхами та стежками життя”), Ізі (“Сон тіні”), Олеся (“З казок життя (Роксолана)”) – жінки, що не чекають милостей від долі, а власноруч творять її. “Життя дає себе окульбачити!” [12:41] – ці слова могли б стати гаслом не тільки Роксолани, а й інших героїнь белетристики.

Загалом творчість Наталени Королевої – непересічне явище в історії вітчизняної літератури першої половини ХХ сторіччя. Як слушно зауважив О.Мишанич, вона внесла в українську прозу нові теми з античного і європейського світу, успішно продовживши традиції Лесі Українки. В цьому найбільша її заслуга [10:633].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Федорів Р. Королева, що ходила в інші світи // Жовтень. – 1988. - №7. – С.52-56.
2. Королева Н. Слово від автора // Всесвіт. – 1996. - №2. – С. 8-10.
3. Копач О. Наталена Королева. - Вінніпег: Накладом УВАН, 1962. – 36с.
4. Зеров.М. Леся Українка // Зеров М. Твори в 2-х т. – К.: Дніпро, 1990. – Т.2. Історико-літературні та літературознавчі праці. - С.359 – 401.
5. Королева Н. Шляхами і стежками життя: Повість // Рукописний відділ ІЛ НАН України. –Ф.164/3. – 442 с.
6. Українка Леся. Легенди // Українка Леся. Зібрання творів у 12 т. – К.: Наукова думка, 1975. – Т.1. Поетич. – С. 211.
7. Донцов Д. Поетка українського ренесансу (Леся Українка) // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики. У 3 кн. – К.: Рось, 1994. – Кн.1. – С.149-184.
8. Королева Н. Подорожній: Легенди. – Торонто, б.р. – 64 с.
9. Королева Н. Легенди старокиївські // Королева Н. Предок: Іст. повісті. Легенди старокиївські. –К.: Дніпро, 1991. – С. 438-632.
10. Мишанич О. Дивосвіти Наталени Королевої // Королева Н. Предок: Іст. повісті. Легенди старокиївські. –К.: Дніпро, 1991. - С. 633-653.
11. Королева Н. Автобіографія // Королева Н. Без коріння: Життєпис сучасниці. - Клівленд, Огайо: Українське лікарське т-во Пів. Америки, 1968. – С.12-18.
12. Королева Н. З казок життя (Роксолана): Повість // Рукописний відділ ІЛ НАН України. - Ф. 164/1.– 64с.

Матеріал надійшов до редакції 27.11.2000 р.

Голубовская И.В. Традиции Леси Украинки в творчестве Наталены Королевой.

В статье рассматриваются некоторые особенности поэтики Наталены Королевой в русле литературных традиций Леси Украинки.

Holubovska I.V. Lesya Ukraïnka's Traditions in the Creative Work of Natalena Koroleva.

The article deals with certain peculiarities of Natalena Koroleva's poetics in the light of Lesya Ukraïnka's literary traditions.